

Uchwała z dnia 11 kwietnia 2006 r.

I UZP 1/06

Przewodniczący Prezes SN Walerian Sanetra, Sędziowie SN: Teresa Flemming-Kulesza (sprawozdawca), Katarzyna Gonera.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 11 kwietnia 2006 r. sprawy z odwołania Henryka C. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w O.W. o umorzenie należności likwidowanego funduszu, na skutek zagadnienia prawnego przekazanego postanowieniem Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Sieradzu z dnia 26 stycznia 2006 r. [...]

„Czy Sąd Okręgowy - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych jest właściwy rzeczowo do rozpoznania odwołania od decyzji likwidatora określonych w art. 68 ust. 1 ustawy z dnia 28. 11. 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz.U. Nr 228 poz. 2255 ze zm.), jeśli decyzje te zostały wydane przed 1 czerwca 2005 r., tj. przed wejściem w życie art. 27 p. 34 ustawy z dnia 22. 04. 2005 r. o postępowaniu wobec dłużników alimentacyjnych oraz zaliczce alimentacyjnej (Dz.U. Nr 86 poz. 732) ?”

p o d j ą ł uchwałę:

Sąd Okręgowy - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych jest właściwy do rozpoznania odwołania od decyzji likwidatora funduszu alimentacyjnego w przedmiocie umorzenia należności tego funduszu zapadłej przed wejściem w życie art. 27 pkt 34 ustawy z dnia 22 kwietnia 2005 r. o postępowaniu wobec dłużników alimentacyjnych oraz zaliczce alimentacyjnej (Dz.U. Nr 86, poz. 732 ze zm.).

U z a s a d n i e

Przedstawione Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia zagadnienie prawne powstało w następującym stanie faktycznym sprawy. Decyzją z dnia 31 maja 2005 r. organ rentowy Zakład Ubezpieczeń Społecznych-Oddział w O.W. odmówił wniosko-

dawcy Henrykowi C. umorzenia należności likwidowanego funduszu alimentacyjnego za okres od marca 2000 r. do kwietnia 2004 r. Wnioskodawca wniósł odwołanie od tej decyzji. Powołując się na zły stan zdrowia domagał się jej zmiany.

Sąd Rejonowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Sieradzu wyrokiem z dnia 17 października 2005 r. zmienił zaskarżoną decyzję i umorzył wnioskodawcy należności „likwidowanego funduszu alimentacyjnego” za okres od marca 2000 r. do kwietnia 2004 r. W sprawie było bezsporne że wnioskodawca jest zadłużony wobec likwidowanego funduszu alimentacyjnego na kwotę 22.751,18 zł za wskazany okres. Zdaniem Sądu Rejonowego, sytuacja życiowa i zdrowotna wnioskodawcy spełnia kryterium szczególnie uzasadnionego przypadku wskazanego w art. 68 ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz.U. Nr 228, poz. 2255 ze zm.) jako uzasadnienie umorzenia należności funduszu z tytułu wypłaconych przez fundusz świadczeń. Konieczność ponoszenia bieżących kosztów utrzymania, leczenia i rehabilitacji przy niskim poziomie comiesięcznych dochodów powodują, że wnioskodawca nie jest w stanie spłacić ciężącego na nim zadłużenia.

Rozpoznając apelację organu rentowego od tego wyroku Sąd Okręgowy w Sieradzu postanowieniem z dnia 26 stycznia 2006 r. przedstawił Sądowi Najwyższemu zagadnienie prawne budzące poważne wątpliwości następującej treści: „Czy Sąd Okręgowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych jest właściwy rzeczowo do rozpoznania odwołania od decyzji likwidatora określonych w art. 68 ust. 1 ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz.U. Nr 228, poz. 2255 ze zm.), jeśli decyzje te zostały wydane przed 1 czerwca 2005 r. tj. przed wejściem w życie art. 27 p. 4 ustawy z dnia 22 kwietnia 2005 r. o postępowaniu wobec dłużników alimentacyjnych oraz zaliczce alimentacyjnej (Dz.U. Nr 86, poz. 732)”.

Sąd Okręgowy podniósł, że po wejściu w życie z dniem 1 czerwca 2005 r. nowelizacji ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz.U. Nr 228, poz. 2255) sądem właściwym rzeczowo do rozpoznawania odwołania od decyzji likwidatora Funduszu Alimentacyjnego, jest sąd okręgowy - sąd pracy i ubezpieczeń społecznych. Rozpoznanie odwołania od decyzji likwidatora wydanych od 1 czerwca 2005 r. przez sąd rejonowy, skutkuje nieważnością postępowania braną przez sąd odwoławczy pod rozważę z urzędu (art. 378 § 1 k.p.c.). Wątpliwości Sądu odnosiły się do decyzji wydanych przez likwidatora przed 1 czerwca 2005 r. Sąd Okręgowy stwierdził, iż jakkolwiek w uchwale z dnia 12 lipca 2005 r., II UZP 6/05 (OSNP 2006 nr 1-2, poz. 20), Sąd Najwyższy uznał, że do rozpoznania tej kategorii spraw właści-

we rzeczowo są sądy okręgowe, to zagadnienie prawne będące przyczyną podjęcia tej uchwały powstało przed wejściem w życie nowelizacji ustawy z 22 kwietnia 2005 r. obowiązującej od 1 czerwca 2005 r. a Sąd Najwyższy bliżej nie analizując w uchwale kwestii tej nowelizacji ograniczył się do stwierdzenia, że potwierdza ona wykładnię w niej przyjętą. Zdaniem Sądu Okręgowego, nowelizacja przesądza jedynie, że od decyzji wydanych od dnia 1 czerwca 2005 r. przysługuje odwołanie do sądu okręgowego, stąd kwestia właściwości rzeczowej dotyczącej odwołań od decyzji likwidatora sprzed 1 czerwca 2005 r jest sprawą otwartą. Wątpliwości Sądu Okręgowego dotyczyły tego, czy pojęcie „sprawy o świadczenie z tytułu funduszu alimentacyjnego” użyte w art. 477⁸ § 2 pkt 6 k.p.c. jest tożsame z pojęciem „sprawy w przedmiocie świadczeń z funduszu alimentacyjnego”. Ustawodawca w art. 477⁸ § 2 pkt 6 k.p.c. nie określa przedmiotu „sprawy o świadczenie z tytułu funduszu alimentacyjnego”, co potwierdza przypuszczenie, że chodzi o każdy przedmiot obejmujący sprawy z funduszu alimentacyjnego, w tym sprawy związane z obowiązkiem zwrotu świadczeń wypłaconych z tego funduszu. Sąd Okręgowy opowiadając się za właściwością rzeczową sądów rejonowych wskazał na wprowadzenie nowelizacją z 22 kwietnia 2005 r ustępu 3 do art. 68 i podniósł, że skoro od decyzji wydanych od 1 czerwca 2005 r. odwołanie przysługuje do sądu okręgowego, to brak takiego uregulowania przed 1 czerwca 2005 r. może wskazywać na wolę ustawodawcy pozostawienia tych spraw we właściwości rzeczowej sądów rejonowych w oparciu o art. 477⁸ § 2 pkt 6 k.p.c.

Sąd Najwyższy rozważył, co następuje:

Fundusz Alimentacyjny przeszedł w stan likwidacji z dniem 1 maja 2004 r., to jest z dniem wejścia w życie (w tym zakresie) ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz.U. Nr 228, poz. 2255 ze zm.). Zgodnie z art. 63 ust. 2 i art. 64 ust. 2 tej ustawy likwidatorem funduszu został Prezes Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, także w zakresie ściągania wierzytelności. Likwidator został upoważniony, między innymi, do umorzenia, rozłożenia na raty lub odroczenia terminu płatności należności likwidowanego funduszu z tytułu wypłaconych lub bezpodstawnie pobranych świadczeń z funduszu (art. 68 ust. 1). Pierwszy problem, jaki wyłonił się na tle tej regulacji prawnej dotyczył prawa odwołania do sądu od decyzji likwidatora funduszu przewidzianych w tym przepisie. Chodziło przede wszystkim o przesądze-

nie, czy do rozpoznania odwołań właściwy jest sąd administracyjny czy sąd powszechny w postępowaniu odrębnym w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych. Sąd Najwyższy opowiedział się za tą drugą możliwością w uchwale z dnia 12 lipca 2005 r., II UZP 6/05 (OSNP 2006 nr 1-2, poz. 20). Drugą kwestią rozważaną i rozstrzygniętą w tej uchwale była właściwość rzeczowa sądu powszechnego w sprawach odwołań od decyzji likwidatora w przedmiocie umorzenia, rozłożenia na raty i odroczenia terminu płatności należności likwidowanego funduszu z tytułu wypłaconych lub bezpodstawnie pobranych świadczeń z funduszu. Sąd Najwyższy wyraził pogląd, iż właściwy do rozpoznania spraw z odwołań w tych sprawach jest sąd okręgowy a nie sąd rejonowy. Rozważane wówczas zagadnienie prawne podobnie jak sprawa, w której wyłoniło się zagadnienie obecnie rozpatrywane, dotyczyło okresu sprzed nowelizacji ustawy o świadczeniach rodzinnych dokonanej ustawą z dnia 22 kwietnia 2005 r. o postępowaniu wobec dłużników alimentacyjnych oraz zaliczce alimentacyjnej (Dz.U. Nr 86, poz. 732 ze zm.). W art. 27 tej ustawy dokonano obszernej nowelizacji ustawy o świadczeniach rodzinnych. W punkcie 34 tego artykułu nadano nowe brzmienie art. 68 ustawy o świadczeniach rodzinnych. Dodano mianowicie dwa ustępy do dwóch dotychczas istniejących, w których w ust. 3 uregulowany został problem odwołań od decyzji likwidatora funduszu określonych w ust. 1. Obecnie nie budzi już żadnych wątpliwości, że od tych decyzji przysługuje odwołanie do sądu okręgowego - sądu pracy i ubezpieczeń społecznych w terminie i według zasad określonych w przepisach Kodeksu postępowania cywilnego dotyczących spraw z zakresu ubezpieczeń społecznych. Przepis ten wszedł w życie 1 czerwca 2005 r. Wątpliwość przedstawiona przez Sąd Okręgowy w Sieradzu dotyczy kwestii, czy również w sprawach, w których decyzje zapadły przed wejściem w życie ustawy nowelizującej, należy przyjąć właściwość sądu okręgowego czy też - na podstawie art. 477⁸ § 2 pkt 6 k. p. c. - właściwy byłby sąd rejonowy.

Istotne znaczenie przy rozważaniu tego zagadnienia mają zasady rządzące postępowaniem w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych. Są to sprawy cywilne jedynie w znaczeniu formalnym (art. 1 k.p.c.) rozpoznawane w postępowaniu odrębnym. W postępowaniu tym, odmiennie niż w zwykłym postępowaniu określona została właściwość rzeczowa sądów. Jako regułę przewidziano w art. 477⁸ k.p.c. właściwość sądu okręgowego. Wynika to wprost z § 1 tego przepisu. Właściwość sądu rejonowego została określona jako wyjątek od reguły w sprawach enumeratywnie wymienionych w § 2. Wśród tych spraw znalazły się sprawy o świadczenia z ty-

tułu funduszu alimentacyjnego. Jak wiadomo, nie są to sprawy dotyczące ubezpieczenia społecznego, jednakże ustawodawca zdecydował, że odwołania od decyzji dotyczących świadczeń z funduszu alimentacyjnego winny być rozpatrywane jako sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych w znaczeniu formalnym, podobnie jak wiele innych spraw przekazanych do tego postępowania z uwagi na ich charakter, bliski sprawom o świadczenia z ubezpieczenia społecznego. Skoro tak się stało (a są po temu istotne powody), rozpoznawaniem spraw dotyczących funduszu alimentacyjnego winny rządzić te same zasady, które dotyczą spraw z zakresu ubezpieczeń społecznych z uwzględnieniem generalnej właściwości sądów okręgowych. Wyjątki od tej zasady muszą być rozumiane i stosowane ściśle. W art. 477⁸ § 2 pkt 6 k. p. c. ustalona została właściwość sądu rejonowego jedynie do rozpoznawania spraw „o świadczenia z funduszu alimentacyjnego”. Sprawą o świadczenie jest sprawa, w której chodzi o przyznanie prawa do spornej należności. Nie może być uznana za sprawę o świadczenie sprawa, w której stroną wnoszącą odwołanie jest osoba, która tego świadczenia nie dochodzi lecz przeciwko której egzekwowane jest roszczenie o charakterze regresowym podmiotu, który spełnił świadczenie. Uznanie takiej sprawy za sprawę o świadczenie z funduszu alimentacyjnego mogłoby nastąpić jedynie w drodze niedopuszczalnej rozszerzającej interpretacji przepisu ustanawiającego wyjątek od zasady.

Sąd Najwyższy rozpoznający zagadnienie prawne przedstawione obecnie przez Sąd Okręgowy w Sieradzu w pełni podziela poglądy przedstawione w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 12 lipca 2005 r., II UZP 6/05.

Z tych względów Sąd Najwyższy podjął uchwałę o treści przedstawionej w sentencji.

=====